

UDK 811.163.42'374(Klaić, B.)
811.163.42'374(Parčić, D.)
811.163.42'373.46
Izvorni znanstveni rad
Rukopis primljen 18. VI. 2014.
Prihvaćen za tisak 11. VII. 2014.

Diana Stolac

Borana Morić-Mohorovičić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
Sveučilišna avenija 4, HR-51000 Rijeka
diana.stolac@ri.t-com.hr, bmoric@ffri.hr

POMORSKO NAZIVLJE U RJEČNICIMA DRAGUTINA ANTUNA PARČIĆA I ADOLFA BRATOLJUBA KLAIĆA¹

Dragutin Antun Parčić svojim nam je leksikografskim opusom u trajno nasljeđe ostavio niz dvojezičnih rječnika, talijansko-hrvatskih i hrvatsko-talijanskih, od kojih je *Rječnik hrvatsko-talijanski*, tiskan 1901. godine, svakako kruna njegova leksikografskoga rada. Iako bogat izvor nazivlja, rječnik je do danas nedovoljno istražen. Cilj je ovoga rada usporediti pomorsko nazivlje koje Parčić donosi u svome rječniku s pomorskim nazivljem koje pola stoljeća kasnije Adolf Bratoljub Klaić zapisuje u *Rječniku stranih riječi*. Analiza suvremenoga pomorskog nazivoslovlja pokazuje da su noštromizmi, tj. hrvatskome jeziku prilagođeni pomorski nazivi mediteranskoga, uglavnom talijanskoga porijekla, u uzusnoj uporabi, dok je u normativnoj literaturi prednost dana hrvatskome nazivlju. Uzusno je strukovno nazivlje zaobilježeno u suvremenim hrvatskim pomorskim rječnicima i rječnicima stranih riječi, a osim noštromizama zapisanih u rječnicima iz 19. stoljeća uvodi se novo nazivlje pod utjecajem engleskoga kao međunarodnoga jezika prometa i pomorstva. U radu se osim u Klaićevu i Parčićevu rječniku propituju zapisi pomorskih leksikografa iz 19. stoljeća.

1. Uvod

Dragutin Antun Parčić, posljednji leksikograf zagrebačke filološke škole, 1901. godine u Zadru u nakladi Narodnoga lista izdaje treće izdanje *Rječni-*

¹ Rad je rezultat istraživanja na znanstvenom projektu *Hrvatska pisana baština od 17. do 19. stoljeća* (br. 13.04.1.2.03) voditeljice prof. dr. sc. Diane Stolac, koji financira Sveučilište u Rijeci.

ka *hrvatsko-talijanskoga*² koji je krunom njegova leksikografskoga rada³. Kao pripadnik zagrebačke škole, taj vrijedni franjevac trećoredac⁴ u svome rječniku ne napušta hrvatsku trodijalektnu jezičnu tradiciju, a posebnu pažnju posvećuje jezičnom purizmu zbog čega je u rječniku zapisan velik broj novotvorenica. Također, autor, „kao strastveni sakupljač jezičnoga blaga” (Vajs 2003: 339) u svoj rječnik zapisuje riječi koje je bilježio čitavoga života pa se daje zaključiti da je „lijeva strana rječnika predstavljala onodobni suvremeni rječnik hrvatskoga jezika” (Vajs 2003: 339).

Iako opći, Parčićev rječnik obiluje stručnim nazivljem čime je autor pokazao da je hrvatska riječ, dotada „zatočena” u granicama crkve i obiteljskoga okružja talijanizirane Dalmacije⁵, dovoljno izgrađena za uporabu u obrazovnim i javnim institucijama.⁶

² *Vocabolario croato-italiano. Complilato per cura di Carlo A. Parčić, canonico croato a Roma, hrvatski kanonik u Rimu*. 3. popravlj. i pomnoženo izd. Narodni list, Zadar, 1901.

³ Tri se izdanja hrvatsko-talijanskoga rječnika razlikuju nazivom hrvatskoga jezika: *Rječnik ilirsko-talijanski* (1858.), *Rječnik slovinsko-talijanski* (1874.) te *Rječnik hrvatsko-talijanski* (1901.). Parčić je također autorom dvaju izdanja talijansko-hrvatskoga rječnika: *Rječnik talijansko-slovenski* (1868.), *Rječnik talijansko-slovenski (hrvatski)* (1886.).

U arhivi Biskupije Krk pronađen je Parčićev rukopisni rječnik hrvatskoga jezika, o čemu je prvi izvijestio Franjo Velčić. Rječnik se sastoji od 145 presavijenih i obročanih listova s 4 stranice teksta i 12 nebrojčanih listova s riječima koje započinju slovom K, tj. 628 stranica natuknica od slova A do K (Velčić 2004: 49).

⁴ Uz bogat leksikografski rad Parčić je danas ostao zapamćen i kao autor hrvatske gramatike napisane talijanskim jezikom *Grammatica della lingua slava (illirica)* (1873., ²1878.), priređivač staroslavenske čitanke *Chrestomathia linguae vetero-slovenicae caractere glagolico* (1859.) Ivana Brčića, autor djela *Misal' sloven'skim' ezikom presv. G. N. Urbana Papi VIII povelieniem' izdan'* (1893.), *Rimski ritual (Obrednik), izdan po zapoviedi sv. oca pape Pavla V a pomnožen i poizpravljen Benediktom XIV čestite uspomene s dodatkom ranih novih blagoslova* (1893.). Osim u filologiji i liturgijskim knjigama, dokazuje je svojega nemirnoga istraživačkog duha te izvanredne darovitosti Parčić ostavio i u drugim vještinama. Tako je, primjerice, sastavio jedan od najstarijih sačuvanih herbarija u Hrvatskoj (*L'Album dell'Erbe o La Raccolta di Piante Medicinali*), naslikao zamljopisnu kartu otoka Krka, bio pionir hrvatske fotografije, slikar, slikar bakrorezac, pjesnik, prevoditelj i tiskar. O životu Dragutina Antuna Parčića v. npr. Bonefačić 1903, Gostl 1998.

⁵ Hrvatski je jezik u Dalmaciji status službenoga jezika dobio 1883. godine. Do 1887. Narodna je stranka osvojila vlast u većini gradskih općina u Dalmaciji, a Zadar je pritom ostao oazom talijanaša sve do 1916. godine kada je hrvatski jezik potpuno zamijenio talijanski. O ovoj temi v. npr. Grabovac 1964.

⁶ Ono što je Šulekov *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja* (1874.) predstavljao za prostor sjeverne Hrvatske, to je Parčićev rječnik predstavljao za jug Hrvatske. Prema tome, može se reći da su upravo ova dva autora povezala hrvatski sjever i jug i osnažila ga u borbi za samostalnost hrvatskoga jezika u drugoj polovici 19. stoljeća. Pritom valja utvrditi koliko se Parčić u pisanju vlastita abecedarija oslanjao na Šuleka, a koliko na vlastiti osjećaj za jezik. Za odgovor na ta pitanja nužno je provesti daljnja istraživanja, što prelazi okvire ove rada.

Budući da je gotovo čitav život proveo na hrvatskoj obali, na otoku Krku te u gradu Zadru, ne čudi da je u rječnik zapisao velik broj pomorskih naziva. U analizi ćemo se služiti rječnikom iz 1901. godine, a bude li bilo zapisa iz pretходnih izdanja, to će biti posebno naznačeno.⁷

Hrvatski su leksikografi stoljećima nastojali „pročistiti” hrvatski jezik od stranih utjecaja predlažući hrvatske novotvorenice za različite tipove nazivlja. S obzirom na društvenu i političku situaciju zbog koje je hrvatski jezik bio stoljećima zatiran, to nije bio jednostavan zadatak.

O tome svjedoči i *Rječnik stranih riječi* Bratoljuba Adolfa Klaića⁸, koji se „nakon Biblije i Zagorkinih romana drži najprodavanijom knjigom u povijesti hrvatske knjige” (Kristian Lewis u intervjuu: Petrović 2014: 15). Autor je u njemu popisao tuđice koje su se u hrvatskome jeziku zadržale do sredine 20. stoljeća te ponudio hrvatske jednakozačnice. Pritom je bio svjestan da je u djelima starije hrvatske leksikografije „sakriveno upravo ogromno jezično blago koje je danas mnogima od nas slabo poznato” pa je novotvorenicama pribjegavao samo ako mu se „ponuđena riječ činila ili zastarjela, ili nategnuta, ili loše skovana, ili /.../ sasvim nepoznata” (Klaić 1952: 107).

Iz navedenoga se daje zaključiti da Klaićev rječnik u natuknicama, očekivano, donosi višestoljetne utjecaje inih jezika na hrvatski jezik, ali u rječničkome članku, u istoznačnici, čvrstu vezu s dugom hrvatskom tradicijom. Tako nam, dakle, danas *Rječnik stranih riječi* nije samo pokazateljem tuđica, nego i kovanica koje su naši leksikografi vrijedno stvarali kroz povijest.

O tome svjedoči i pomorsko nazivlje.

Valja ovdje napomenuti da je do 19. stoljeća zabilježen velik broj pomorskih naziva u rječnicima, posebno Mikaljinu i Vitezovićevu, ali da se ipak radi o pojedinačnim nazivima i da se ne može govoriti o nazivlju. Intenzivan rad na pomorskom nazivlju kao sustavu vezuje se uz sredinu i drugu polovicu 19. stoljeća, tako da ćemo u tome vremenu tražiti potvrde za nazive koji su bili obuhvaćeni ovim istraživanjem.⁹

⁷ Parčić je svoj rječnik nadograđivao brojem natuknica te potpunijim gramatičkim i značenjskim odrednicama, o čemu svjedoče i rukom pisane nadopune u ranijim izdanjima rječnika koja se čuvaju u Samostanu sv. Marije na Glavotoku i u knjižnici Biskupije Krk.

⁸ Osim po *Rječniku stranih riječi*, Klaić je u hrvatskoj filologiji ostao zapamćen i kao vrstan akcentolog, teoretičar književnosti, književni kritičar, lektor, prevoditelj, pravopisni normativist... Iz navedenoga se nameće zaključak da je Adolf Bratoljub Klaić jedan od posljednjih hrvatskih *univerzalnih filologa* 20. stoljeća.

⁹ Za razvoj hrvatskoga pomorskog nazivlja usp. Stolac 1989/90, Pritchard 1993, Pritchard 1997, Stolac 1998a, Stolac 1998b, Stepanić 2005, Stepanić 2006.

Uz to vrijeme vezujemo i moderno pomorsko školovanje na istočnoj jadranskoj obali, a za pomorsko je nazivlje najznačajnija škola u Bakru, gdje je nastavnikom i ravnateljem bio pomorski leksikograf Božo Babić,¹⁰ a koja se uspjela izboriti i za dio nastave na hrvatskome jeziku te čak za uporabu stručnih knjiga na hrvatskom jeziku. Uostalom, hrvatski se polagao na maturi. Drugim će školama biti dopuštena nastava na hrvatskom jeziku tek 1917. godine. U riječkoj je pomorskoj školi, koja je imala svu nastavu na talijanskom jeziku i gdje je kao „naučitelj mornarskoga” radio Jakov Antun Mikoč, bilo samo sporadičnoga poluslužbenog dopisivanja na hrvatskom jeziku, ali uporaba hrvatskih pomorskih naziva pokazuje potrebu za iskazivanjem hrvatskoga pomorskog identiteta (Stolac 1998a). Nažalost, kapetanski se ispiti nisu mogli polagati na hrvatskom jeziku, nego samo na talijanskom, njemačkom i mađarskom jeziku.

2. Hrvatsko pomorsko nazivlje

Vratimo se pomorskome nazivlju. Na primjeru ćemo pokazati odnos hrvatskih leksikografa prema različitim nazivima za isti pojam. Neki su stranoga porijekla, a neki hrvatskoga. Pritom ćemo za dio riječi stranoga porijekla rabiti naziv *noštromizam*.

Noštromizmi su pomorski nazivi primljeni uglavnom iz talijanskoga jezika prilagođeni hrvatskome jeziku na fonološkoj i morfološkoj razini (prema: Urbany 1994). U tih su primljenica¹¹ stupnjevi prilagodbe različiti, često uvjetovani dijalekatskim stanjem kraja koji je primao riječ. Noštromizmi su dio jezika sredozemnoga pomorstva, pa tako i jadranskoga, što pokazuje da je dobra komunikacija bila omogućena i postojanjem razgovornoga jezika pomorstva ranijih vremena (obično ga nazivamo *lingua franca*). Naziv *noštromizam* vezuje se uz mletački naziv *nostromo* (od *nostro uomo* ‘naš čovjek’), u hrvatskome *noštromo*, za vođu palube. U nekim je hrvatskim govorima u uporabi istoznačnica/bliskozačnica *božman*, što je potaklo istraživača hrvatskoga pomorskoga nazivlja Željka Stepanića da u svojim radovima komentira mo-

¹⁰ Božo Babić autor je četiriju pomorskih rječnika i jednoga putopisa s uključenim rječnikom: *Morski rječnik hrvacko-srbski usporedjen sa italijanskijem jezikom od jednoga pomorca*, Trst, 1870.; *Mladi mornar ili Put brodom iz Senja u Trst. Crta iz života pomorca Hrvata*, Kraljevica, 1875.; *Nazivlje korita i jedrilja broda u hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku*, Kraljevica, 1877.; *Zapovjed brodovnih obava u hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku od Bože Babića*, Bakar, 1878. i *Pomorski rječnik ili nazivlje za brodarenje po moru*, Senj 1901. Autor je i niza članaka pomorske tematike te provoditelj reforme pomorskoga školstva.

¹¹ Primljenica je leksem prilagođen fonološkoj i morfološkoj normi hrvatskoga jezika.

gućnost uporabe naziva *božmanizam*, ali sužava opseg značenja samo na noštromizme koje današnji pomorci više ne poznaju, mahom vezane uz jedrenjake (posebno usp. Stepanić i Maslek 2007)¹². U nazivoslovnoj se struci taj naziv nije (još) prihvatio.

U ovome radu naziv noštromizam rabimo u širem značenju, ubrajajući u njih ne samo nazive primljene „uglavnom iz talijanskoga jezika” (Urbany 1994), nego i iz drugih jezika koji su ostavili traga u razvoju hrvatskoga pomorstva, kao što su u starijim razdobljima bili grčki i arapski, potom francuski i njemački, a u novije je vrijeme to engleski jezik.¹³

Faust Vrančić je u svom peterojezičnom rječniku *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum* iz 1595. godine zapisao noštromizam *timun*. Više od stoljeća kasnije u rječniku hibridnoga književnojezičnog kruga *Gazophylacium* Ivana Belostenca¹⁴ posvjedočen je takav naziv pod natuknicom *korman*, pored lika *dumen*, uz oznaku *D. (dalmatica)*. *Korman* je hungarizam¹⁵, čija je osnova poslužila za tvorbu naziva *kormilo*. Niz *kormilo*, *timun*, *duman*, *korman* nalazimo i u rukopisnom pomorskom rječniku Jakova Antuna Mikoča iz 1852. godine s.v. *timone*. Rukopis rječnika Mikoč je poslao Bogoslavu Šuleku. I u *Morskome rječniku* (1870.) bakarskoga purista Bože Babića¹⁶, koji je također bio u kontaktu sa Šulekom, navodi se *kormilo*. Naziv je tako do Šuleka došao s potvrdom dvojice pomorskih lekiskografa i nastavnika nautičkih predmeta u pomorskim školama,¹⁷ dakle, pomorskih znalaca, te ga je mogao upotrijebiti u sastavljanju svoga rječnika 1874. godine: *kormilo* je natuknica u *Hr-*

¹² „/.../ ima podosta noštromizama kojima se danas pomorci više ne služe. Štoviše, poedinima čak ne znaju ni točno značenje. /.../ Takve noštromizme kojima se koristilo još u ne tako davnoj prošlosti, a danas se jamačno ne mogu čuti u govoru naših pomoraca, nazivamo *božmanizmima*” (Stepanić i Maslek 2007: 74).

¹³ Osim leksema primljenih iz drugih jezika u noštromizme ubrajamo i semantičke posuđenice motivirane stranim pomorskim nazivima, ali zbog opsega rada ovdje provedena analiza nije obuhvatila te noštromizme.

¹⁴ „Belostencu je kajkavsko narječje rodno, ali /.../ u svoj rječnik unosi ne samo kajkavske riječi nego i čakavske, a onda i štokavske, u većoj ili manjoj mjeri. Osnovni fond riječi preuzima iz uže Hrvatske, a riječi što ih je označio dalmatinskima ili slavonskima dodavao je tek utoliko koliko je mogao doznati iz svojih izvora” (Vince 2002: 70).

¹⁵ Usp. mađ. *kormán* > *korman*.

¹⁶ Babić u svim svojim rječnicima bilježi *kormilo*, od prvoga iz 1870. godine, gdje navodi da je „*kormilo*, rieč Nerečvanska” do posljednjega iz 1901. godine.

¹⁷ Ovdje valja podsjetiti da su Jakov Antun Mikoč i Božo Babić bili leksikografi koji su djelovali na riječkome području i time pripadali riječkome filološkom krugu, ali su prihvaćali i primjenjivali književnojezičnu koncepciju zagrebačke filološke škole. To znači da su posredno prihvaćali neke purističke stavove Frana Kurelca, koji su stoga ostavili traga na hrvatskome pomorskom nazivlju koje oni bilježe, ali cjelokupno njihovo djelovanje treba promatrati u okviru zagrebačke književnojezične, a posebice Šulekove leksikografske koncepcije.

vatsko-njemačko-talijanskom rječniku znanstvenog nazivlja. Stoga je naziv bio poznat i Parčiću. Ipak, Parčić se odlučuje za noštromizam *timun*, baš kao i njegov suvremenik, Dalmatinac Juraj Carić (Stepanić 2007), kojega povijest pomorskoga nazivlja bilježi kao protivnika purističkome pristupu nazivoslovlju i podupiratelja izbora noštromizama (Vidović 1993: 221). Time autori jasno pokazuju da prednost daju nazivu u uporabi u Dalmaciji u njihovo vrijeme, a ne zapisima u rječnicima.¹⁸ Sastavljajući svoj *Rječnik stranih riječi* i Klaić bilježi talijanizam *timun* te zapisuje nazive koje je pronašao u hrvatskoj tradiciji: *kormilo*, *korman*. Poretkom zapisa naziva iz hrvatske leksikografije Klaić daje prednost *kormilu*, hrvatskome nazivu u dijelu pomorskih rječnika, ali ne zanemaruje ni hungarizam *korman*.¹⁹ Danas je *kormilo* standardnojezični naziv koji bilježe stručna literatura i terminološke baze (v. *Struna*²⁰), u uzusnoj uporabi na brodu je *timun*, a *korman* je dio pasivnoga leksika.

Da hrvatski naziv nije uvijek odnio pobjedu pred stranim, barem u rječnicima, svjedoči i noštromizam *bonaca*. Božo Babić je predlagao hrvatski naziv *tišina* čije je semantičko polje (pre)široko, zbog čega naziv i nije prihvaćen. Na istom je tragu ostao i Rudolf Crnić, a u novije vrijeme Boris Pričard i sur. uz *bonacu* predlažu i opisni naziv užega semantičkoga polja *tišina na moru*. Da se *bonaca* potpuno ustalila u hrvatskome jeziku, svjedoči i Klaić koji kao strani naziv prepoznaje talijanizam *maina*, koji zapisuje i Parčić, te predlaže istoznačnice *bonaca*, *utiha*, *tišina nad vodom*. U potonja dva primjera Klaić ostaje na tragu bakarske pomorske škole radikalnoga purizma, ali odlučuje se za nazive užega značenja. Ipak, s obzirom na to da se hrvatsko pomorsko nazivlje stvaralo (tek) u 19. stoljeću (usp. npr. Stolac 1998a; Stolac 1998b; Stepanić 2006), prijedlog poput *utihe* koji bilježi i Vladimir Anić (Anić 2000) do danas nije uspio zamijeniti noštromizam *bonaca*, o čemu svjedoče i zapisi u kojima se *utiha* uvijek nalazi poslije već u hrvatskome jeziku ustaljene *bonace*.²¹

¹⁸ Tako postupa i Radovan Vidović u svome *Pomorskom rječniku*: nema natuknicu *kormilo*, a u natuknici *timun* ima istoznačnicu *kormilo* te navodi i potvrde za lik *krmilo*. Uz crteže bilježi terenske zapise naziva: *tamun* – *temun* – *timun* – *timon*. Vidovićeve je koncepcija rječnika takva da navodi i standardno i uzusno nazivlje, ali mnogi standardni nazivi nisu natuknice.

¹⁹ *Korman* je danas primjer tzv. kontinentalizama. Uz to *korman* je stilistički i regionalno obilježen naziv jer se rabi samo na rijekama i jezerima. Inače, u nazivlju plovila često susrećemo kontinentalizam turskoga porijekla *čamac*, koji se u uzusu probio i do uzmorja.

²⁰ Baza strukovnoga nazivlja *Struna* novi je izvor pomorskoga nazivlja rađen prema jedinstvenim terminološkim načelima, vezan uz početak 21. stoljeća. Pomorski su nazivi unošeni na dvama projektima provedenima na Pomorskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci: *Hrvatsko pomorsko nazivlje – tradicija i suvremena kretanja* (voditelj: Boris Pritchard) i *Hrvatsko brodstrojarsko nazivlje* (voditelj: Diana Stolac). Pristup bazi je na mrežnim stranicama Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

²¹ Anić–Goldsteinov *Rječnik stranih riječi* iz 1999. godine s.v. *bonaca* uz *utiha* navodi da je knjiška riječ, a uz *mainu* da je lokalna, odnosno regionalna razgovorna.

Strane riječi nije uvijek bilo jednostavno prilagoditi hrvatskome jeziku, što potvrđuju kolebanja u njihovu ostvaraju. Tako, primjerice, tovarni prostor na brodu Parčić imenuje noštromizmom *stiva*, a Klaić, baš kao i Pričard i sur., uz *stiva* zapisuje i *štiva*. Da su posljednja dva rječnika prednost dala *štivi*, svjedoči i naziv za sлагаča utovara na brodu kojega Parčić ne imenuje: *štivadur*.²² Baza strukovnoga nazivlja *Struna* ima naziv *brodsko skladište*, uz koji bilježi kao istoznačnicu žargonizam *štiva*.

Uz noštromizme *gumina* i *grlin* te turcizam *palamar* koje Parčić bilježi kao zasebne natuknice stoji objašnjenje „vrlo tanko uže”²³. Klaić spomenute nazive, za koje nudi i hrvatsku istoznačnicu *čelo*, definira kao „vrlo debelo uže kojim se vežu velike lađe” (Klaić 1986: 506).²⁴ Valja se podsjetiti da Parčić nije bio pomorske struke te da je o pomorstvu znao ono što je čuo od mornara na Krku i u Zadru ili što je pročitao u kakvoj knjizi. Stoga ne čudi da je pojedine pojmove tumačio neispravno. Klaićevi su, pak, izvori širi i pouzdaniji, a metodologija je uključivala sustavno provjeravanje. *Čelo* je mogao naći u Babićevim rječnicima te u Crnićevu i Vidovićevu rječniku.²⁵ Vidović ima za neke nazive poduže rječničke članke, u kojima navodi i potvrde iz hrvatske pisane baštine pa tako za *čelo* nalazi potvrde u tekstovima od 16. stoljeća. Noštromizme *grlin* i *gumina* imaju, u skladu sa svojom nazivoslovnom koncepcijom, Carić i Vidović, dok Šulek navodi samo *guminu*.

Vezano uz različitost i brojnost naziva za iste pojmove možemo komentirati i neke nesigurnosti koje su imali naši stariji leksikografi. Naime, držimo potrebnim napomenuti da neki nazivi koje su stariji leksikografi držali sinonimima danas, najčešće zbog razvoja suvremene tehnologije, to nisu. Takav je primjer *navigacije* i *plovidbe*. Naime, naziv *navigacija* počeo se koristiti sredinom 15. stoljeća zahvaljujući Henriku Navigatoru, osnivaču prve nautičke škole u svijetu. Nakon njegove revolucionarne ideje plovidbe tada jedino sredstvo kojim se mogao prevaliti dalek put – brod počeo se voditi navigacijskim instrumentima i pomagalima kao što su kompas, jakovski štap, astrolab, a od 1569. godine i kutovjerna karta svijeta Gerharda Mercatora. Dotad su se brodovi vodili procjenom i iskustvom mornara zbog čega se plovilo isključivo ustaljenim rutama.²⁶ Razvojem tehnologije *navigacija* je postala hiperonim nazivu *plo-*

²² Boris Pričard i sur. zapisuju i uzualni naziv *stivador*.

²³ V. „canepo più sottile” (Parčić 1901: 192).

²⁴ Današnja je uporaba leksema *čelo* u nazivoslovlju gotovo isključivo vezana uz polusloženicu *čelik-čelo*.

²⁵ Potvrda za *čelo* i *guminu* ima i u nekim starijim rječnicima, npr. *Blagu jezika slovinsko-ga* Jakova Mikalje iz 1649./51. i sl.

²⁶ O razvoju navigacijskih sustava u pomorstvu v. Russo 2010.

vidba. Danas *navigacija* označava „upravljanje plovidbom broda” (Anić 2000: 660), a osim u pomorstvu, upotrebljava se i u zrakoplovstvu (v. *Struna*).²⁷ Pogledamo li starije zapise, vidimo da je, primjerice, Crnić noštromizam *navigacija* i hrvatski naziv *plovidba* držao sinonimima. Babić predlaže samo hrvatski naziv *plovitba*, Šulek ima *plovitba* i *brodarstvo*. Hrvatski će naziv s osnovom *brod* predložiti i Parčić: *broditba*. Oba su naziva (*plovitba* i *broditba*) zapisana morfonološkim pravopisom koji je jedna od oznaka zagrebačke filološke škole čije su postavke prihvaćali ne samo Šulek u Zagrebu nego i Parčić i Babić na jadranskoj obali. Iz spomenutih se primjera tako dade iščitati da su se autori u svojim pravopisnim rješenjima uspjeli oduprijeti školi hrvatskih vukovaca²⁸ koja je pred konac 19. stoljeća bila na vrhuncu svoga djelovanja.²⁹ *Navigaciju* u svoj rječnik uvrštava i Klaić svjestan široka značenja toga naziva pa uz *plovidba*, *moreplovstvo* i *brodarstvo*, piše i: „1. vještina upravljanja brodovima; brodarenje; nauka o načinima sigurne i točne plovidbe broda; 2. razdoblje vremena kada je moguća plovidba; u novije se vrijeme ta riječ upotrebljava i u avijaciji” (Klaić 1986: 931).

Vratimo se osnovnoj temi. Parčić katkad zapisuje i noštromizam i hrvatski naziv. Tako, primjerice, mjesto gdje se izrađuju i popravljaju brodovi imenuje *škver* te *brodara*, *brodarna*, *brodarnica*. Valja napomenuti da u svojoj *Grammatici* Parčić u dijelu o tvorbi riječi spominje sufikse *-nica* (*brijačnica*, *kovačnica*) i *-ara* (*solara*, *pivara*, *košara*, *daščara*) za imenovanje *mjesta ili smještaja*³⁰. Prema tome, Parčiću je *brodarnica* (ali i *brodarna*) mjesto gdje radi *brodar*. Pogledamo li pak natuknicu *brodar*, vidjet ćemo da je Parčić objašnjava kao *kormilar*, *mornar*³¹. Iz toga se dade zaključiti da je Parčićev prijedlog *brodara* koji je tvorbno vezan uz brod uspjeliji negoli *brodarna* i *brodarnica* koji su tvorbno vezani uz brodar, mornara i kormilara. Babić ima *brodarnicu*, izvan rječnika i *brodaonicu*, a *brodarnicu* navodi i Šulek, te uz nju s manjom značenjskom razlikom, i *brodaru*, a *škveru* pridaje oznaku *vulg.* Juraj Carić, očekivano, koristi naziv *škver*. Vidoviću se rječnički članak uz natuknicu *škver* proteže na nekoliko stranica, na kojima niže potvrde s terena i iz pisane

²⁷ Novija je uporaba i u cestovnom prometu.

²⁸ Hrvatski su vukovci smatrali da standardni jezik treba prekinuti sa svakim oblikom starije pismenosti te uzor pronaći u „novostočkom dijalektu ijekavskog izgovora na osnovi južnog narodnog govora” (Jonke 1974/75: 36). O ovoj temi v. npr. Vince 2002, Ham 1998, Pranjković 2010.

²⁹ Ove značajne razlike u nazivoslovnim koncepcijama zagrebačke filološke škole i hrvatskih vukovaca jedan su od razloga neuključivanja Akademijina rječnika u izvore za ovo istraživanje, što, naravno, ne odriče mogućnost uključivanja u druga istraživanja.

³⁰ „Per indicare il luogo o ripostiglio si fa uso de' suffissi (da' nomi)” (Parčić 1878: 114).

³¹ Brodar, m. 1) *barcajuolo*, *traghettiere*; 2) *navigante*; *marinaro* (Parčić 1901: 47).

baštine, uz poduže citate, a navodi i lik *škar*. *Škver* kao tuđicu prepoznaje i Klaić koji preporuča standardni naziv *brodogradilište* (tako i *Struna*).

Zastanimo na sljedećem nazivu. Za prednji je dio broda u hrvatskoj leksikografiji zabilježeno više naziva. Mikoč ima likove *prova* i *perva*, Babić ima naziv *pramac* i metaforu *nos*, Carić i Parčić *provu*, Crnić *pramac* i *provu*, a Pričard i sur. *pramac*.

Klaić navodi *provu*, koju vezuje uz mletački (tal. *prua* iz lat. *prova*), nudeći kao istoznačnicu *pramac*, s opisom „kljun broda, prednji dio lađe” (Klaić 1986: 1105), gdje je, dakle, kao i Babić uključio metaforu (*nos* – *kljun*). Standardno-jezični se naziv *pramac* navodi i u bazi *Struna*.

U opremi broda važan je *jarbol*. Za ovaj danas normirani naziv u starijoj leksikografiji nalazimo i lik *jambor* u Babića, Šuleka i Parčića. S ovim nazivom povezani su u Babića apstraktna imenica *jamborstvo*, a u Parčića zbirna imenica *jamborje*. Šulek bilježi *jambor*, ali uz oznaku *vulg.* Zanimljivo je da uz *jambor* Babić i Šulek imaju i hrvatske nazive: Babić na više mjesta rabi *deblo*, a Šulek *jedrnik* kao neutralni naziv, uz koji još zapisuje: *jarbuo* i *katarka*, također uz oznaku *vulg.*

Ostali imaju *jarbol*. Vidović uz natuknicu *jarbol* navodi zapise s terena (*arbor*, *arbul*, *arbuo*, *jambor*, *jarbor*, *jarbul*, *joarbu*, *jorbul*, *juarbul*...) ili iz starije leksikografije (npr. *jarbul* u Vitezovića).

Premda je većina rječnika nudila zapis *jarbol*, Klaić bilježi oba naziva: „*jarbol*, (lat. *arbor* – stablo, deblo, drvo); isto i *jambor*. Visok stup (prvotno na brodu) o koji se propinju jedra, vješaju zastave, montiraju signalna svjetla i sl.” (Klaić 1986: 626).

U starijim su hrvatskim leksikografskim djelima naziv često tvorile sintagme. Tako, primjerice, Belostenec osobu koja upravlja brodom naziva *ladje kapetan*, a Vitezović *broda glavar*. Parčić će u svoj rječnik zapisati posuđenicu iz talijanskoga jezika *brada* te danas standardni naziv, noštromizam *kapetan* koji koriste primjerice Babić i Crnić. Zanimljivo je da spomenuti autori nisu zapisali noštromizam *barba* koji je do danas dijelom hrvatskoga jezika, što svjedoči i njegova ovjera u Klaića. Razlog bi takva postupka mogao biti u činjenici da su hrvatski leksikografi naziv *kapetan* držali hrvatskom riječju. U prilog tomu ide i činjenica da je takav naziv ovjeren u Babića koji je do danas u hrvatskoj leksikografiji ostao zapamćen kao filolog koji je pokušavao izbaciti strane jezične utjecaje te stoga kao maran kovač i njegovatelj hrvatskih naziva. Vidović prednost daje liku *kapitan*. Može se zamijetiti da je to jedan od najduljih rječničkih članaka, koji se proteže na više od 12 stranica.

Kapetan danas ima mnogo šire značenje, što dobro uočava i Klaić³² pa se i danas, baš kao i u starijoj leksikografiji, za precizna označavanja koriste sintagme: *kapetan duge plovidbe*, *kapetan velike obalne plovidbe*, *kapetan broda* i sl.

Struna je rigidnija i normira naziv *zapovjednik broda*, ali naziv *kapetan* označava kao dopušteni naziv te unosi žargonizam *barba*.

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća neke su riječi bile isticane kao primjeri različitih nazivoslovnih koncepcija. Tako su rasprave o nazivima nekih jedara bile polazišta za razumijevanje dviju struja: jedne koja je težila nalaženju ili stvaranju hrvatskih naziva i koja je nazvana bakarskom školom radikalnoga purizma (Vidović 1993; Stolac 1998a) i druge koja je prilagođavala strane nazive rabljene na mediteranskom prostoru.

Rasprave su se odnosile na jedro koje se u talijanskom naziva *flocco*. Mikoč ga, ne nalazeći odgovarajući hrvatski naziv, naziva *flok*, ali pokušava strani naziv ipak nekako uključiti u hrvatsku tvorbu pa za *contra flocco* nudi mještovitu tvorenicu *protuflok* (a ne *kontraflok*). Babić ovo jedro naziva u prvome rječniku *priečka*, u kasnijim rječnicima *priečka*, uz sinonim *flok*. Zapisao je da je naziv *priečka* čuo na Braču. Za *contrafloc* ima *vanjsku priečku*. Carić ima samo *flok* te za većinu jedara samo fonološki i morfološki prilagođene riječi hrvatskome jeziku.³³ Tako u svome putopisu opisuje poslove na brodu prije oluje: „Pošto bijahu smotani i zatvoreni trevi, randa, gornja jedra i vanjski flok, kapetan naredi da se zatvore gornje gabije i unutarnji flok” (Kazali i dr. 1973: 546). Carić je sustavno davao prednost stranim naknadno „ponašenim” nazivima koji su bili u uporabi tadašnjih pomoraca. Takav stav temelji na tvrdnji da ne treba mijenjati ustaljene jezične navike, pa ni onda kada su riječi stranoga porijekla. Kaže da su se ti pomorski izrazi „odjenuli hrvatskim oblikom i ostali naši”. U takvim nazivoslovnim promišljanjima imao je podršku filologa Pere Budmanija, koji je na Carićev upit o nazivima odgovorio da je „svakako manji barbarizam primiti tuđu riječ, nego našu udesiti po tuđemu jeziku”, te da „riječi tuđe, kad ih je već jednom narod primio, treba ih držati u onom obliku, koji su od naroda do-

³² Leksem *kapetan* ima više značenja: „*kapetan* 1. čin oficirskog kadra vojske, obično najviši čin nižih oficira; 2. čin oficirskog kadra vojno-pomorskih snaga /.../; 3. oficir trgovačke mornarice s položenim kapetanskim ispitom i diplomom (*kapetan duge plovidbe*, *kapetan velike obalne plovidbe*); 4. u širem smislu – oficir koji upravlja brodom; 5. u sportskim igrama – najistaknutiji igrač momčadi koji je njezin predstavnik i vođa za vrijeme utakmica” (Klaić 1986: 659).

³³ Carić je od *flocco* dobio *flok* odbacivanjem dočelnoga vokala u talijanskoj riječi i uključivanjem u deklinaciju imenica muškoga roda s ništičnim morfemom u nominativu jednine, a zamjenjivanjem zapisa *cc* zapisom *k* riječ je i grafijski prilagođena hrvatskome jeziku. Takav je model prilagođavanja primjenjivao i za druge nazive.

bile bez obzira na onaj, koji su u svom jeziku imale” (usp. Vidović 1993, Stolac 1998a). Ovakvi Budmanijevi stavovi, potom i stavovi Milana Rešetara kako ih čitamo iz dopisivanja s Carićem, pokazuju temeljnu razliku u leksikološkoj koncepciji starije i mlađe generacije hrvatskih filologa.

Stoga je Carić pokušaje stvaranja hrvatskih naziva smatrao nepotrebnim opterećivanjem tehničkoga nazivlja, o čemu govori u člancima kojima je poslije Prvoga svjetskog rata dao inicijativu za rad na našem pomorskom nazivlju. Polazeći od takvih stavova negativno je ocijenio i rad na Crnićevu rječniku 1921. godine (nazivajući ga „tobožnjim pomorskim rječnikom”), a koji je nasljedio u velikoj mjeri bakarsku nazivoslovnu tradiciju. U vezi s konkretnom temom – Crnić ima *prečku*.

Pogledajmo još neke rječnike. Parčić nema naziva za ovo jedro. Vidović ima natuknicu *flok* i istoznačnicu *prečka*, s nizom potvrda samo za *flok*. Pričard i sur. navode oba naziva uz engleski naziv *jib*: *prečka*, *flok*. Time oba rječnika bilježe stanje i u stručnom nazivlju i u uzusu.

U Klaićevu rječniku naučnica je *flok* (prema njemačkom *Pflock*), s normativnim nazivom *prečka* i značenjem: „malo trokutno jedro na kosniku jedrenjače” (Klaić 1986: 438).

U bazi *Struna* normira se naziv *prečka*, sa značenjem „trokutasto prednje jedro pričvršćeno za leto”, uz žargonizam *flok* i englesku istovrijednicu *jib*. Zanimljiva je napomena: „Prečka je zastarjeli naziv s vrlo rijetkom primjenom u pomorskoj (jedriličarskoj) praksi. Češći je naziv ‘prednje jedro’, kao naziv za nadređeni pojam. Prednje jedro može biti podignuto do vrha jarbola (genova) ili niže (jib).”

Osim ovoga jedra rasprave u 19. i početkom 20 stoljeća obuhvatile su jedra koja se u talijanskome jeziku nazivaju *randa* i *gabbia*.

Carić i mornarski uzus rabili su *randu*, ali su drugi pomorski leksikografi tražili i nalazili hrvatske zamjene: Mikoč *repku* i *kotaricu*, Babić *zadnjaču*, a Crnić *sošno jedro*. Vidović ima *randu*, s istoznačnicama *šošno jedro*, *šošnjača*. Baza *Struna* ne navodi ovo jedro, ali ovdje valja napomenuti da je sustavna obradba nazivlja za snast i jedrilje jedrenjaka planirana za drugu fazu rada na pomorskom nazivlju u okviru projekta *Struna*. Standardnojezični je naziv *zadnjača*.

Sljedeće su jedro Carić i mornarski uzus nazivali *gabija*. Mikoč je nudio naziv *kriljke*, koji se nije zadržao, dok su ostali vezali jedro uz koš i predlagali sljedeće nazive: Babić *kosno jedro* i *košnjaču*, Šulek ima *koš*, Crnić *košno jedro*, Parčić *košnjaču*...

Vidović ima likove *gabija* i *gabja*, a unutar drugih natuknica i *košna jedra*. Klaić ne nudi standardni naziv, već opis „četverokutno jedro na srednjem dijelu jarbola” (Klaić 1986: 462).³⁴ Standardnojezični je naziv *košnjača*, koji su bilježili Babić i Parčić.

3. Zaključak

Pregledom pomorskih i općih rječnika te uvidom u suvremenu uporabu možemo zaključiti da je sačuvana dvojnost zapisa koju je pokazala starija i novija hrvatska leksikografija. U rječnicima je to vidljivo kao odnos hrvatskih naziva i noštromizama. Leksikografi su se najčešće opredjeljivali za stvaranje hrvatskih naziva ili preuzimanje stranih, rjeđe za bilježenje više naziva za jedan pojam. Danas se ta dvojnost vidi u distribuciji u uporabi: jedni su nazivi normativni i u službenoj su uporabi, drugi su uzusni, žargonski, na brodu (Stolac 1998c).

Pomorski nazivi koji slijede hrvatsku purističku nazivoslovnu koncepciju koju vezujemo uz bakarsku pomorsku školu, posebice Božu Babića, zabilježeni su dijelom i u Parčićevu te Šulekovu rječniku. Pokazuju nazivoslovne stavove pripadnika i sljedbenika zagrebačke filološke škole, koji su u stvaranju tehničkoga nazivlja tražili riječi u hrvatskom jezičnom korpusu, a kada nisu našli, bili su upućeni na novotvorbu. To su danas standardni nazivi, koje nalazimo u službenoj pomorskoj literaturi.

Noštromizmi i ostale primljenice odgovaraju nazivoslovnim stavovima mlađe generacije s kraja 19. stoljeća, hrvatskim vukovcima, koji su se protivili stvaranju novih naziva ako su u uporabi već bili neki ustaljeni nazivi, neovisno o porijeklu. Danas se ti nazivi rabe razgovorno, uzualno, te je razumljivo da ih u velikome broju bilježi Klaić u svojem rječniku. Kao sinonime Klaić daje hrvatske standardne nazive, koji nasljeđuju Babića, Šuleka i Parčića, ali ima i druga rješenja.

Valja reći da sve što je Klaić bilježio nije bilo zabilježeno u starijoj hrvatskoj leksikografiji. To se u prvome redu odnosi na nazive preuzete iz engleskoga jezika. Engleski je jezik svjetske pomorske komunikacije i stoga se danas u hrvatsku pomorsku komunikaciju uključuje sve više naziva engleskoga porijekla ili izravno engleskih naziva bez ikakve prilagodbe hrvatskom grafijskom, fonološkom, morfološkom ili rječotvornom sustavu. To je već počeo bilježiti A. B. Klaić (npr. *rent-a-boat*; *rent-a-yacht*; *kokpit*; *kontejner*; *rejd*; *parlor*; *pič-pajm*; *rejd*; *skiper*), a sigurno će se još više vidjeti kod budućih sastavljača rječnika stranih riječi.

³⁴ A. B. Klaić navodi da je naziv *gabija* preuzeo od J. Carića (usp. Klaić 1986: 462).

Izvori:

- ANIĆ, VLADIMIR. 2000. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb
- ANIĆ, VLADIMIR; GOLDSTEIN, IVO. 1999. *Rječnik stranih riječi*. Novi Liber. Zagreb.
- BABIĆ, BOŽO. 2005. *Sabrana djela. Pomorski rječnici i drugi radovi*. HFD. Rijeka.
- BELOSTENEC, IVAN. 1740. *Gazophylazium, seu latino-illyricorum onomatum aerrarium, I, Gazophylazium illyrico-latinum, II*. Zagreb. [Pretisak: Liber – Mladost. Zagreb. 1972.]
- CARIĆ, JURAJ. 1884. *Slike iz pomorskog života*. Knjiga 1. Matica hrvatska. Zagreb – Sarajevo.
- CARIĆ, JURAJ. 1925. *Slike iz pomorskog života*. Knj. 2. Matica hrvatska. Zagreb – Sarajevo.
- CRNIĆ, RUDOLF. 1998. *Pomorski rječnik (talijansko-njemačko-hrvatski)*. HFD. Rijeka.
- KAZALI, ANTUN PASKO; VODOPIĆ, MATO; BOTIĆ, LUKA; CARIĆ, JURAJ. 1973. *Izabrana djela. Pet stoljeća hrvatske književnosti*. Knj. 35. Matica hrvatska – Zora. Zagreb.
- KLAIĆ, ADOLF BRATOLJUB. 1986. *Rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- KLAIĆ, ADOLF BRATOLJUB; ŠKOLSKA KNJIGA. 2012. *Novi rječnik stranih riječi*. Školska knjiga. Zagreb.
- MIKALJA, JAKOV. 1649./1651. *Blago jezika slovinskoga*. Loreto – Ancona. [Pretisak: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb. 2011.]
- MIKOČ, JAKOV ANTUN 1998. *Pomorski rječnik*. HFD. Rijeka. [Rkp. 1852.]
- PARČIĆ, DRAGUTIN ANTUN. 1901. *Rječnik hrvatsko-talijanski*. Narodni list. Zadar.
- PRIČARD, BORIS I SUR. 1991. *Hrvatsko-engleski rječnik pomorskog nazivlja*. Školska knjiga. Zagreb.
- ŠULEK, BOGOSLAV. 1874./75. *Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenog nazivlja*. Zagreb. [Pretisak: Globus. Zagreb. 1990.]
- VIDOVIĆ, RADOVAN. 1984. *Pomorski rječnik*. Logos. Split.
- VITEZOVIĆ RITTER, PAVAO. 2000. Preslik rkp. *Lexicon Latino-Illiricum*. Zagreb. [Rkp., između 1700. i 1709.]
- VHRANČIĆ, FAUST. 1595. *Dictionarium quinque nobilissimarum Europae linguarum, Latinae, Italicae, Germanicae, Dalmatiae et Ungaricae*. Venecija. [Pretisak: Novi Liber. Zagreb. 1990.]
- Baza hrvatskoga strukovnog nazivlja: <http://struna.ihjj.hr/> (pristupljeno 19. lipnja 2014.).

Literatura:

- BONEFAČIĆ, KLEMENT KVIRIN (DAROSLAV). 1902. *Dragutin A. Parčić*. Tisak tiskare Kurykta. Krk.
- GOSTL, IGOR. 1998. *Dragutin Antun Parčić*. Matica hrvatska. Zagreb.
- GRABOVAC, JULIJE. 1964. Zadar u vrijeme druge austrijske vlasti. *Zadar, geografija – ekonomija – saobraćaj – povijest – kultura. Zbornik*. Matica hrvatska. Zagreb. 207–248.
- HAM, SANDA. 1998. *Jezik zagrebačke filološke škole*. Matica hrvatska. Osijek.
- JONKE, LJUDEVIT. 1974./75. Problematika norme hrvatskoga književnog jezika u sinkronijskom i dijakronijskom aspektu. *Jezik XXII/2*. 33–39.
- KLAIĆ, BRATOLJUB. 1952. O zamjenjivanju tuđica našim riječima. *Jezik I/4*. 107–113.
- PRANJKOVIĆ, IVO. 2010. Hrvatski jezik u 19. stoljeću. *Zbornik radova 38. seminara Zagrebačke slavističke škole*. FF Press. Zagreb. 49–68.
- PETROVIĆ, BERNARDINA. 2014. Klaić, svestrani jezikoslovac (intervju s Kristianom Lewisom). *Vijenac XXII/522*. 15.
- PRITCHARD, BORIS. 1993. Povijesni razvitak hrvatske jezične leksikografije u pomorstvu. *Pomorski zbornik 31*. Rijeka. 471–489.
- PRITCHARD, BORIS. 1997. O ranom razdoblju hrvatske jezične leksikografije u pomorstvu. *Riječ 1*. 57–65.
- RUSO, MLADEN. 2010. Zašto se izrazima plovidba i navigacija ne bismo smjeli koristiti kao istoznačnicama? *Naše more 57/3-4*. 194–197.
- STEPANIĆ, ŽELJKO. 2005. Hrvatsko pomorsko nazivlje od početaka do polovine 19. stoljeća. *Naše more 52/5-6*. 248–257.
- STEPANIĆ, ŽELJKO. 2006. Hrvatsko pomorsko nazivlje od polovice 19. stoljeća do sloma Austro-Ugarske Monarhije. *Naše more 53/1-2*. 63–76.
- STEPANIĆ, ŽELJKO. 2007. Carićev doprinos normiranju hrvatskoga pomorskoga nazivlja. *Riječ 13/3*. 93–103.
- STEPANIĆ, ŽELJKO; MASLEK, JASENKA. 2007. Gdje je nestao božman? *Naše more 53/1-2*. 72–75.
- STOLAC, DIANA. 1989./1990. Počeci hrvatske pomorske terminologije. *Fluminensia 1/2*. 90–95.
- STOLAC, DIANA. 1998a. *Hrvatsko pomorsko nazivlje*. Izdavački centar Rijeka. Rijeka.
- STOLAC, DIANA. 1998b. Hrvatsko pomorsko nazivlje u 19. stoljeću. *Filologija 29/30-31*. 133–146.
- STOLAC, DIANA. 1998c. Norma i uzus u pomorskim komunikacijama 19. stoljeća. *Jezična norma i varijeteti. Zbornik radova Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku*. HDPL. Zagreb – Rijeka. 517–525.

- URBANY, MARIJAN. 1994. Noštromizmi u projektu izrade englesko-hrvatskog pomorskog rječnika. *Pomorski zbornik* 32/1. 395–406.
- VELČIĆ, FRANJO. 2004. Rukopisna ostavština „Staroslavenske akademije” koja se čuva u Krku. *Glagoljica i hrvatski glagolizam*. Staroslavenski institut – Krčka biskupija. Zagreb – Krk. 37–52.
- VAJS, NADA. 2003. Fitonimija u Parčićevu *Rječniku hrvatsko-talijanskome* iz 1901. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 29/1. 339–353.
- VIDOVIĆ, RADOVAN. 1993. *Jadranske leksičke studije*. Književni krug Split. Split.
- VINCE, ZLATKO. 2002. *Putovima hrvatskoga književnog jezika*. Matica hrvatska. Zagreb.

Maritime Terminology in Dictionaries of Dragutin Antun Parčić and Adolf Bratoljub Klaić

Abstract

Dragutin Antun Parčić is the author of several bilingual dictionaries, Italian-Croatian and Croatian-Italian. *Rječnik hrvatsko-talijanski* (1901) is his best lexicographical piece. Although rich in terminology, it hasn't been sufficiently researched.

The aim of this paper is to compare the maritime terminology that Parčić brings in his dictionary with the one in *Rječnik stranih riječi* written by Adolf Bratoljub Klaić 50 years later.

Analysis of modern maritime terminology has shown that *nostromisms* (Mediterranean nautical terms of mostly Italian origin) are in usage, while normative literature gives priority to the Croatian terminology. The customary professional terminology was recorded in contemporary Croatian maritime dictionaries and foreign language dictionaries. Aside from *nostromisms* written in the 19th century dictionaries, under the influence of English language as an international language of maritime affairs and communications new terminology has been introduced.

The paper examines not only the terminology that Parčić and Klaić bring in their dictionaries, but also the terminology written in several 19th century dictionaries.

Ključne riječi: hrvatski jezik, leksikografija, pomorsko nazivlje; D. A. Parčić, A. B. Klaić
Key words: Croatian language, lexicography, maritime terminology, D. A. Parčić, A. B. Klaić.

